

MAKTABGACHA TA'LIMDA INKLYUZIV TA'LIMNING AFZALLIKLARI

Andijon viloyati Shahrixon tumani
4 -son texnikumi maxsus fan o'qituvchisi
Xakimova Guljahon Abduvoit qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmun-mohiyati, uning pedagogik va ijtimoiy ahamiyati hamda afzalliklari yoritilgan. Inklyuziv ta'limning bolalar rivojiga ta'siri, teng imkoniyatlar yaratishdagi o'rni, jamiyatda bag'rikenglik va hamjihatlikni shakllantirishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar va ularning natijalari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *inklyuziv ta'lim, maktabgacha ta'lim, maxsus ehtiyojli bolalar, integratsiya, teng imkoniyat, pedagogik yondashuv, ijtimoiylashuv.*

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri – har bir bolaga sifatli va teng imkoniyatli ta'lim olish sharoitini yaratishdir. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichi bolaning shaxs sifatida shakllanishida muhim o'rin tutadi. Shu bois maktabgacha ta'limda inklyuziv yondashuvni joriy etish dolzarb masalalardan biridir.

Inklyuziv ta'lim – bu sog'lom va maxsus ehtiyojli bolalarni bir xil ta'lim muassasasida, birgalikda o'qitish va tarbiyalash jarayonidir. Ushbu yondashuv bolalarning jismoniy yoki ruhiy imkoniyatlaridan qat'i nazar, ularning jamiyatda o'z o'rnini topishiga xizmat qiladi.

O'zbekistonda ham inklyuziv ta'limni rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv guruhlar tashkil

etish va maxsus pedagog kadrlar tayyorlash bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Inklyuziv ta'limning mazmuni va tamoyillari

Inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

Tenglik va kamsitmaslik – barcha bolalar bir xil huquq va imkoniyatlarga ega.

Individual yondashuv – har bir bolaning ehtiyoji va qobiliyatini hisobga olish.

Hamkorlik – pedagog, ota-ona va mutaxassislar o'rtasidagi uzviy aloqa.

Moslashuvchan muhit – ta'lim jarayonini bolalarning imkoniyatlariga moslashtirish.

Inklyuziv ta'lim g'oyasi xalqaro miqyosda ham qo'llab-quvvatlanadi. Jumladan, UNESCO inklyuziv ta'limni barcha bolalar uchun sifatli ta'limni ta'minlashning muhim omili sifatida e'tirof etadi.

Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limning afzalliklari

1. Bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlaydi

Inklyuziv guruhlarda tarbiyalanayotgan bolalar bir-birini tushunishga, yordam berishga va hurmat qilishga o'rganadi. Maxsus ehtiyojli bolalar esa jamiyatdan ajralmagan holda rivojlanadi.

2. Bag'rikenglik va hamdardlikni shakllantiradi

Sog'lom bolalar kichik yoshdan boshlab turli imkoniyatga ega tengdoshlari bilan muloqot qilish orqali mehr-oqibatli va sabrli bo'lib ulg'ayadi. Bu esa kelajakda bag'rikeng jamiyat qurishga xizmat qiladi.

3. Individual rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi

Inklyuziv ta'limda har bir bolaga individual rivojlanish dasturi tuziladi. Bu uning qobiliyatlarini to'liq namoyon etishiga yordam beradi.

4. Ota-onalar bilan hamkorlikni mustahkamlaydi

Inklyuziv ta'lim jarayonida ota-onalar ta'lim muassasasi bilan yaqin hamkorlik qiladi. Bu esa tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi.

5. Jamiyatda tenglik tamoyilini qaror toptiradi

Inklyuziv ta'lim bolalarda "hamma teng" degan tushunchani shakllantiradi.

Bu esa ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirish

So'nggi yillarda mamlakatimizda inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha muhim hujjatlar qabul qilindi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan inklyuziv ta'limni joriy etish bo'yicha tajriba-sinov loyihalari amalga oshirildi.

Shuningdek, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Bolalar jamg'armasi – UNICEF bilan hamkorlikda maxsus o'quv dasturlari ishlab chiqildi.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida logoped, defektolog va psixolog mutaxassislar faoliyati yo'lga qo'yilmoqda. Bu esa inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Inklyuziv ta'limni amalga oshirishda muammolar

Shu bilan birga, inklyuziv ta'limni joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud:

Maxsus tayyorgarlikka ega pedagoglar yetishmasligi;

Moddiy-texnik bazaning yetarli emasligi;

Ota-onalar orasida tushunmovchiliklarning mavjudligi;

Jamiyatda stereotip qarashlar saqlanib qolishi.

Mazkur muammolarni hal etish uchun pedagog kadrlarni qayta tayyorlash, moddiy bazani mustahkamlash va aholi o'rtasida targ'ibot ishlarini kuchaytirish zarur.

Xulosa

Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni joriy etish – zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biridir. U bolalarning har tomonlama rivojlanishiga, ijtimoiy moslashuviga va jamiyatda teng huquqli shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Inklyuziv ta'lim orqali sog'lom va maxsus ehtiyojli bolalar o'rtasida do'stona muhit yaratiladi.

Kelajakda inklyuziv ta'limni yanada rivojlantirish uchun davlat, ta'lim muassasalari va ota-onalar hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi. – Toshkent, 2019.

UNESCO. Inclusive Education Guidelines. – Paris, 2017.

UNICEF. Inclusive Early Childhood Development Report. – New York, 2019.

Karimova V. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. Axmedov R. Barqaror rivojlanishda turizmning o'rni. — Toshkent: Turon-Iqbol, 2018.